

Postgebühr im Abonnement.
Poština plaćana v gotovini.

VRTEC

Štev. 3

November
1943/44

Letnik 74

Rešitev ugank v 2. številki »Vrtea«

1. Beri na desni strani križa nazaj, na levi pa naprej, začeni spodaj: *Rajnim večna luč naj sveti! Kdor nebesa v srcu nosi, ni mu težko umreti.*
2. Začni zgoraj in jemlji vsako drugo črko: *Vsak človek vrtec sooj ima, življenja vrt; v njem dela, trudi se, peha, dokler ne pride smrt.*
3. Jemlji vrste navzgor, najprej na desni strani košare zadnjo, nato na levi itd.: *Oton Župančič: Sveta si zemlja in blagor mu, komur plodiš.*
4. Začni na levi spodaj in pojdi v vijugi okrog: *Valentin Vodnik: Polje, vinograd, gora, morje, ruda, kupčija tebe rede.*
5. Začni levo zgoraj in pojdi v poševni vijugi navzgor, navzdol itd.: *Vsem, ki umro, Bog gospodar pregleda vrt tedaj; le kdor je dober bil vrtnar, povabil ga bo v raj.*

Uganke v 2. številki so pravilno rešili:

Brezovica pri Ljubljani: Urh Ivana. — Hotedršica: Zazula Marija. — Ljubljana: Škraba Janez, Srakar Peter, Breznik Branko, Pardubsky Andrej, Janežič Janez, Trobec Peter, Zavrl Marijan, Smersu Jurij, Hrovatič Lojzek, Rebolj Dušan, uč. I. deške lj. š.; Dular Janez, Remec Miha, uč. III. deške lj. š.; Pompe Nuška, Humar Štefan, Jeglič Francek, uč. na vadnici; Rebernak Verica, Logar Franjo, Kobe Lenčka in Marijanica, šlajmer Majda, Trontelj Alojzij, Marolt Janez, Rihtar Branko, Žigon Marijan, učenci in učenke; Debeljak Ludovik, Petrovec Janez, Rajar Milan, dij. Rabič Marijana, Kolšek Anica, Medvešek Dragica, Šiler Majda, Okršlar Anica, Hönigman Neda, Velkavrh Magda, dijakinja; Kramarič Peter, uč. IV. r. kl. gimn.; Kramarič Polonca, uč. I. r. II. ž. real. gimn.; Potočnik Marija, Grafenauer Nada, Jurman Milena, Meserko Milka, Vertovšek Marija, Lukežič Zlata, Likeb Slavica, Balon Marta, Kosirnik Mira, Mencej Vida, Zor Beata, Dobovšek Katinka, Remžgar Olga, Sašek Milena, Preinar Martina, Meznarič Martina, Smolič Anica, Stojkovič Tatjana, Lukša Ljudmila, Osredkar Silva, Bregar Majda, Kleč Silva, Berčič Ana, Vižintin Sonja, Lučovnik Sabina, Prelesnik Marija, Kragelj Lucija, Duh Valerija, Režek Ivica, Hvastija Marija, Novak Ana, Smole Terezika, Končar Majda, Jarc Zdenka, Milavec Stanka, Podobnik Ljudmila, Müller Leona, Jelčič Sonja, Slivar Evfemija, Mižigoj Dragica, Židan Marija, Vrhovec Nada, Kramar Ruža, Sternad Jožica, Gorjanc Majda, škerl Marija, šušteršič Jolanda, Kepec Marija, Kemperle Zora, uč. II. dekl. mešč. šole, Bežigrad. Kunst Sonja, Grintal Marija, Šefic Polonca, Vreže Majda, Velikonja Lenka, Krulje Martina, Požnen Vlasta, Ograjšek Marjetica, Sivka Helena, Goljevšek Šaša, uč. v Lichtenthurnu. — Logatec: Čuk Albin.

Izžrebani so bili in dobe nagrade:

Kolšek Anica, Trontelj Alojzij, Lukežič Zlata, Kobe Marijanica, Rajar Milan, Rabič Marijana, Zavrl Marijan, Dobovšek Katinka, Rihtar Branko, Hrovatič Lojzek. (Nagrade dobe v upravi, Kopitarjeva ul. 2.)

„Vrtec“ erscheint monatlich. — Der Jahresbezug beträgt für Gesamtbestellungen 20 Lire, an einzelne Adressen aber 25 Lire. — Verlag und Druck: „Ljudska tiskarna“ in Laibach. — Für diese verantwortlich Josef Kramarič. — Der Haupt- und verantwortliche Schriftleiter ist Franz Ločniškar. — Der Schluß der Redaktion ist den fünften Tag im Monate. — Die Verwaltung des „Vrtec“ ist in Laibach, Kopitarjeva ul. 2 (H. Ničman).

„Vrtec“ izhaja mesečno. — Letna naročnina je za skupna naročila 20 lir, za posamezne naslove pa 25 lir. — Založba in tisk: „Ljudska tiskarna“ v Ljubljani. — Zanj odgovarja Jože Kramarič. — Glavni in odgovorni urednik je Franc Ločniškar. — Sklep uredništva je peti dan v mesecu. — Uprava „Vrtea“ je v Ljubljani, Kopitarjeva ulica št. 2 (H. Ničman).

ŠTEVILKA 3 ● 1943/44 ● LETNIK 74

J. L.

Kaj pa letos...

»Kaj pa letos boš prinašal,
ljubi sveti Nikolaj?«
Atek je tako poprašal. —
Sam si odgovarja naj.

»Kaj pa Jakec?« — »Nova knjiga
dela težke mu skrbi.
Šola, pravi, veseli ga.
Zgodi se mu, kar želi.«

»Milka prosi me denarja.
Pa naj bo! — Kar dal ga bom.
Še orehov dva peharja
ji prinesel bom na dom.«

»Kaj pa Tončku?« — »Očenaša
zadnjič v šoli ni nič znal.«
»Kaj dobil bo,« atek vpraša,
»kaj, svetnik, boš njemu dal?«

Berta prosi: »Šolsko mapo!
Stara ni za rabo več.
Dal ji bom še zimsko kapo,
nosek ima ves rdeč.«

»Letos malo bom zamižal
in mu spolnil bom želje,
če se bo lepo pokrižal...
Drugo leto pa -- gorje!«

»Kaj pa Tonček, Anka, Miha,
kaj pa z njimi boš počel?«
»Z mano parkelj prisopiha,
prav z veseljem jih bo vzela.«

Svjatoslav

Nikolajeva

Čez griče snežene, čez bele planjave
cinglajo, cinglajo angeli beli,
trosijo pesmi in zlate darove
tahi deželi.

Z vedrim smehljajem zapustil je raj,
prebredel vse zemlje, vse tihe dežele
in blagoslavljal z dobrotno roko
svetec — naš Nikolaj.

Vsem revnim otrokom rumenih zlatnikov,
zdravja bolnikom, romarjem srečo,
naši molčeči deželi
v zimskih viharjih čiste oči,
da bomo videli jasne poti
v vsak dobri kraj —
obdari, obdari nas vse, Nikolaj!

En starček je živel...

Ilustriral Francè Godec.

3. Čudna noč

Tisto leto je kmalu po Vseh svetih zapadel visok sneg, ne le po planinah, nego tudi globoko doli po dolinah. Ostri sever je bril, nastopil je hud mraz, ki je držal neprekinjeno do prve adventne nedelje. Osebejniki, ki jih je zima prehitela, in tisti, ki so na kupilu kuhali in se greli, so lačni prezebali v mrzlih kočah. V pasjicah so cvilili psi, kure v kurjicah rahtale in zmrzovale.

V tej ostri zimi je zadnjega novembra, na dan sv. Andreja apostola, obhajal stari Andrejec svoj god in rojstni dan. Dopolnil je ta dan eno manj kot 90. leto življenja, česar bi mu pa nihče ne prisodil. Še se drži kot sveča pokonci, še se mu pretaka topla kri po žilah in v mišicah in kitah še čuti moč. Nikoli ni bil holan, da bi bilo imena vredno, hvala Bogu in žlahtni kapljici v beli zidanici na Topolovcu. Dvanajst otrok mu je Bog dal, nobenemu ne manjka ne dela ne jela, vsi se vesele zdravja in življenja. Vnučke in pravnučke gleda, ki jih je za poln skedenj, skoraj toliko kot šteje Andrejec danes ta dan let. Iz ene korenine je ta drobnjad, iz prave in zdrave korenine. E, Andrejčev rod ne bo zamrl, ne bo izginil; Bog ga je blagoslovil kakor očaka Noeta v stari zavezi.

Noč ima svojo moč, pravijo, a tega stari Andrejec ni verjel, saj je vsako noč prespal trdno in brez sanj kot klada na dvorišču. Toda tista noč pred njegovim devetdesetim rojstnim dnem pa je bila res čudna. Če je spal druge kratki kot polh, je to noč prespal preteto rahlo. Vsak šum ga je predramil, vsak ropot prebudil. Če bi se le nezatna bucika izmotala iz blazinice in padla na lesena tla bi že zaznal; čudovito se mu je zaostрил sluh to noč. Vse to mu je postajalo že nerodno.

Stara stenska ura v hiši je zaškrbljala in odbila. Andrejec je štel: ena, dve, tri... dvanajst. Odbila je polnoč. »Bog in sveti križ božji,« je vzkliknil ob zadnjem udarcu. »Eno manj kot devetdeset let sem zdajle dopolnil. E, preprost doživi starost! Bogu in Mamki božji s Topolovca bodi hvala za to!« Modroval je še: »Eno manj kot devetdeset, kaj pa mislite... Ej, to je že lepa starost, visoka starost, to niso mačkine solze!... Naglo so minila; eno leto je res dolgo, več jih pa brž mine. A tudi čas, ki mi je na zemlji še odmerjen, bo hitro minil. Bela smrt bo potrkljala na duri: Stari Andrejec, si doma?« In konec bo zemskega življenja.»

Preobrbe se tedaj na desno uho, da bi zadremal. Res se ga poloti spanec, a trdno le ne zaspi. V dremavici zasliši čudno odpiranje in zapiranje omare za obleko. »Kdo hodi tu? So mar tatovi in razbojniki vdrli v hišo?« se vpraša, a takoj zamahne z roko, rekoč: »E, sanje, sanje, kaj pa drugega! Sanje — prazne špranje.« Toda šum le ne poneha v kotu, kjer je stala omara. »No, kaj pa vendar je? Kaj pa pomeni ta šust?« vpraša Andrejec. Ali šum ne poneha, le še

večji nemir nastaja. Andrejec zavpije: »Dajte no mir! Jaz hočem spati, me niso svinje na polju izrile.« In ko še ne poneha nemir in šum in ropot, se Andrejec ujezi, skoči pokonci in gre gledat, kaj je. Kaj vidi? Njegova starinska obleka gre iz mode in dela šum in ropot: poročna suknja, rokavnik, hlače, celo trdo naškrobljena bela srajca na dva gumbnika in vsa druga stara ropotija. Iz mode gre in pride do malega mlina ob steni, ki je bil spredaj in zgoraj odprt, ki ga pa prej nikdar ni bilo tam. Obleka po stari modi kar po vrsti skače pri sprednji odprtini v mlin, pri zadnji pa prihaja ven, a vsa prenovljena, ne več starinska, nego po novi modi urezana, šivana in zlikana... »E, to je vse skupaj pet krav za en groš,« si reče stari Andrejec in še gleda, gleda, a razumeti tega ne more. Ko pa vidi, da vse staro izgublja veljavo, da mora iti v kraj in napraviti prostor novemu, ki se že oživlja, vstaja in si utira pot, ki je že tu... si reče: »E, Andrejec, eno manj kot devetdeset let si danes dopolnil, tudi ti, tudi ti se moraš umakniti... Krtove dežele se nikdo ne ubrani. No, da! Gospod Bog, kakor je Tvoja volja... E, čudna noč,« je še vzkliknil in legel na posteljo.

Dolgo ni mogel zaspati, naposled ga le premaga spanec, da je še kar trdno zadremal. A sluh mu je bil poostren to čudno noč. Spet zasliši v drema-vici, kako nekaj žre, žre, žre: Žr, — žr, — žr! Prebudi se dodobra. Še sliši: Žr, — žr, — žr! »E, sanje so to, sanje — prazne marnje,« si reče in se prevali na levo stran. A spet sliši, kako nekaj žre, žre, žre: Žr-žr-žr! Plane pokonci in gre gledat. Ob luninem svitu je dobro razločil tisti žr-žr-žr! Na okovih oken in oknic je žrla rja železo: Žr-žr-žr! »E, čas obrabi vsako stvar. Čas ne zgreši nikogar, ne prizanese nikomur. Tudi meni ne bo. Smrt nič ne vpraša, po svoje so obnaša. Ponoči se rada duša loči, pravijo; bo res to čudna noč — poslednja moja noč, ka-li? Božja volja naj se zgodi!« reče vdano.

Spet leže v posteljo. Ni še zaspal, že zasliši čuden brzojav: Tok-tok-tok! Tako je reklo in še naprej udarjalo. Andrejec šteje: »Ena, dve, tri...« Šteje, šteje in se ušteje; našteje osem in osemdeset rahlih udarcev. Tedaj pa čudni brzojav krepko zabrni; devetinosemdeseti udarec pravi: Bunk-bunk! Štrbunk! ter se ustavi. Potlej se začne igra iznova. Andrejec šteje, šteje in se ne ušteje: devet in devetdeset rahlih udarcev našteje, stoti pa krepko udari: Bunk-bunk! Štrbunk! — »Moram pogledati, kaj je to, drugače me še strah zaloti,« si reče Andrejec. — Gre gledat in vidi na oknu stonogo, majhno, podolgovato živalco s sto nožicami, stota je bila lesena. Vrtela se je stonoga okrog sebe in udarjala z nožicami lepo po vrsti kakor brzojav: Tok-tok-tok! Tok-tok-tok! S stoto, leseno nožico, je brzojav zabrnul in trdo udaril: Bunk-bunk! Štrbunk! »Čudna noč!« meni Andrejec in leže spat, a ne zaspi. Brzojav ga moti, ker brni kar naprej. Spet šteje, šteje in se ušteje. Našteje osem in osemdeset rahlih udarcev, pri devetinosemdesetem pa je zaropotalo: Bunk-bunk! Štrbunk! Še šteje in šteje: Zadnji udarec je bil vedno nad vse krepak: Bunk-bunk! Štrbunk! Štrbunk!... »E, no!« izusti Andrejec čisto miren. »E, no! Še las ne pade brez božje volje z glave — tudi to brzojavljanje je po božjem dopuščenju: ali ne naznanja, kdaj bo zame: bunk-bunk, štrbunk! ...no, kdaj bom umrl?... Ob devetinosemdesetem udarcu... To leto... Vem: Kadar koli je smrt ustrelila, še nikdar ni zgrešila... Gospod Bog, Ti si Gospod v nebesih in na zemlji, kadar bo Tvoja volja... Brzojav se je še glasil. Andrejec še šteje, šteje in se nič ne ušteje. Zaspi že pri tridesetem rahlem udarcu. Zadnji — trideseti november je posvečen sv. Andreju apostolu, ta dan obhaja svetnik svoj god v nebesih, stari Andrejec pa na zemlji — v svoji zidanici na Topolovcu; če Bog dá in sv. Andrej, zavetnik njegov, tudi letos ga bo.

Iz spanja spet prebude trudnega Andrejca čudni, skrivnostni glasovi: Uf, hu-hu! Uf, hu-hu! Starčka Andrejca vznemirjajo ti nenavadni glasovi in ga ne vznemirjajo. Njemu se je hotelo spati, spati — druge potrebe ni čutil, drugačne želje ni imel. Sit je že te čudne, prečudne noči. »Spanec je boljši kakor žganec,« si reče, se prevali na hrbet in zapre oči. Kmalu se ga usmili mesečna noč in ga zaziblje v dokaj trdno spanje. Ali tajinstveni glasovi se vedno bolj čudno glasijo, kakor da prihajajo iz temnega groba ali še globlje — iz osrčja zemlje, iz samega pekla, ter neznano čudno udarjajo na starčkovo uho: Uf, hu-hu! Uf, hu-hu! in ga prebudijo. »E, sanje, kaj pa drugega? — Sanje — vse predolgo spanje!« sodi Andrejec. Toda prečudni glasovi ne utihnejo, čim dalje glasneje udarjajo Andrejcu na uho. »Le kdo bi utegnil tako strašno zijati?« se vprašuje. »Se je mar kdo ponesrečil? Ali koga stiska zavaljena skala na hrbtu? Prihajajo ti glasovi iz groba, iz globine zemlje, iz samega pekla in kličejo na pomoč? Hentaj vendar, le kaj bi to utegnilo biti?« Andrejec posluša: Uf, hu-hu! Uf, hu-hu! Joj, kako žalostno, prežalostno se glasijo! Andrejca vržejo iz postelje. »Moram, moram iti gledat, kaj je to, drugače me bo res še strah,« se opravičuje sam pri sebi in še reče:

»Vsaka reč ima svoj čas: Kadar je hruška zrela, ji ni treba vetra. Me mar kliče zemlja — grob? Eno manj kot devetdeset let sem star — no, čas bi že bil... In vendar: Kadar mrtvim klenka, je pesem grenka...« In gre res gledat. In kaj zagleda? Zadaj, streljaj za hišo, se je odprl prepad, brezdanji prepad in zijal, zijal, zijal: Uf, hu-hu! Stari Andrejec se zjezi nad nemirno, čudovito nočjo, oblečen leže spat ter zaspi in se ne prebudi, dokler ne zasliši glas zvana od farne

cerkve, ki kliče k maši. Ali če je tudi trdno spal ta čas, sanje so ga pa le mučile ves čas, sanje o čudni, prečudni noči in o skrivnostnih, preskrivnostnih urah njegovega eno manj kot devetdesetega rojstnega in godovnega dne.

(Dalje.)

Cvetko Golar

Voščilo

*Kadar boš že brafi znala,
in boš gospodična mala,
takrat radost, lepa sreča
naj se dan na dan ti veča,
da od smeha zableščala
lica se ti bodo zala.*

*Kot na veji zlata ptica
lefi v cvefje, golobica!*

Miklavž

Ptičem je gnezda razdiral, mačkom je ponve privezoval na rep, sosedove kokoši preganjal, oklestil še nezrele hruške, in če je moral varovati sestro, jo je privezal za klop, sam se pa pretepal za metulji, za ptiči, lovil ribe, delal sivé lase materi in očetu, tak je bil Tonček. Če mu je ukazal oče: »Kleči!« se je ulegel, če ga je prosila mati: »Tonček, prinesi mi dro!« se je potuhnil ali pa zlezl na skedenj in s prečnikov skakal v seno.

»To nam je živa pokora, ne vem, kje se je vzel,« je tarnal oče. Tonček se pa ni zmenil za nič, zapodil se je čez travnik in na celo mendlal travo, s šibo pa kosil bilju glave.

»Pretepel bi ga, pa kaj pomaga,« je jadikoval oče, materi je bilo pa tako hudo, da še govoriti ni mogla.

»Marička je pa čisto drugačna, kdo bi si mislil, da je njegova sestra,« je menil oče, mati je pa že nagovarjala Maričko.

»Saj boš pridna, kajne! Če boš pridna, ti bo prinesel Miklavž, za kar boš prosila.«

»Bom pridna, mamica, bom!« je hitela Marička in doignila život da je mogla ujeti s svojimi očmi materin pogled.

Bil je Tonček doma, oče in mati sta šla v gozd in mrzlo je bilo že zunaj. S sestro sta sedela na peči in Marička je govorila samo o svetem Miklavžu, Tonček se ji je pa prihuljeno smejal.

»Tonček, ali si ti že videl Miklavža?«

»O pa dostikrat!«

»Kakšen pa je, ali je res velik, pa brado ima in pa kapo in palico in angelčke s seboj!«

»Kaj še, tak je kot naša mama ali pa naš ata.« Marički se je zdelo govorjenje greh in nič ni rekla. Samo zamislila se je in v mislih si je naslikala sv. Miklavža, vsega v svetem sijaju, dobrega in milostnega.

»Marička, ali si še neumna!« jo je predramil iz misli Tonček.

»Ko boš tako velika kot sem jaz, boš že bolj pametna.«

Marički je kar zagomazelo po telesu. Tonček se ji je zdel tuj, z velikim grehom v duši.

»Tonček, greh je tako!« je izjecljala. Tonček se ji je smejal, v duši mu je pa nekaj kljuvalo in mu narekovalo: »Tonček! Boj se greha in ne zameri se sv. Miklavžu.«

»Kaj bo greh, če je pa res tako!« je modroval.

»V pekel boš šel,« ga je karala Marička.

»Ali ni Miklavža?« je plaho vprašala Marička.

»Jel!«

»Kje pa je potem?«

»O, kje? Ker je svetnik, v nebesih.«

»No, kaj pa praviš potem, da mama prinese. Miklavž pride na svet iz nebes, pa prinese. Sedaj pa že vem, da prinese Miklavž. Če bi mama nosila, bi pa takrat prinesla, ko gre v mesto. Lani ni bila nič v mestu, Miklavž mi je pa prinesel.«

»Ti si še otrok!« je zabrusil Marički.

Tonček je moral v trgovino, Marička pa ni mogla zamolčati materi težkih misli.

»Mama, ali je sv. Miklavž?«
 »Seveda je, zakaj pa vprašaš?«
 »Tonček je rekel, da ne nosi Miklavž.«
 »O, ti grdoba neumna. Ali se ne boji greha? Veliko bi ti dobila, če bi jaz nosila. Kaj pa je še rekel Tonček?«
 »Nič drugega, samo da sem otrok.«
 Mati je bila žalostna.
 »Marička, le pridna bodi in Tončku nič ne verjemi. Bog ga bo kaznoval za greh, Miklavž se bo maščeval!« je Maričko bodrila mati.
 »Meni bo prinesel, mama, če bom molila?«
 »Ali je Miklavž tudi hud?«
 »Tudi, pa še kako! Še kesal se bo Tonček!«
 Mati ga je oštela, oče je bil hud.
 »Jaz te ne bom več kaznoval, temveč kaznoval te bo že sv. Miklavž. Še žal ti bo, toda prepoznal« je ostro in počasi izgovarjal oče.
 Takrat se je Tonček zjokal, zjokala se je tudi Marička. Tonček se ji je smilil.
 Sneg je zapadel, pota so pomrznila, Tonček in Marička sta se tiščala peči.
 »Ubogi Miklavž, to ga bo danes zeblo!« je plaho izrekla Marička. Bil je večer pred sv. Miklavžem.
 Tonček je pomislil in verjel v Miklavža. Tako svet in mehak večer se mu je zdel, vse bi napravil, da se oddolži za grehe, toda ni mogel najti misli, ki bi ga rešila teže greha.
 »Kaj boš ti nastavil?« je šepetaje zamomljala Marička in begala od okna do okna, če morda ne ugleda kje sv. Miklavža.
 »Pehar!« je plaho odgovoril Tonček.
 »Jaz pa rešeto!« je že odločneje izrekla Marička.
 Tisto noč sta oba sanjala o sv. Miklavžu. Toda Tončkove sanje so bile težke in strašne. Sanjalo se mu je, da ga je Miklavž poklical predse, ga ozmerjal, potem ga pa zapodil. Iz takih sanj se je zbudil in bil je že dan, mati je bila že pred ognjiščem. Tudi Marička se je zbudila, planila v hišo in oša v radosti je kriknila:
 »Joj, Tonček, polno rešeto mi je prinesel!« Peharja še videla ni.
 Tudi Tonček je pridiral v hišo, toda skrb ga je že vnaprej grizla.
 Glasno je zaplakal in debele solze so mu lezle po licih. Pehar je bil prazen, počez pa je ležala dolga palica.

Cvetko Golar

Otroci se igrajo z angelci

**Angelci beli iz svetih nebes
 se z nami bi radi igrali —
 ali mi nimamo zlatih koles,
 da tjakaj bi se popeljali.**

**V tihih pa sanjah k nam pridejo v vas,
 vsi v haljicah snežnih blešče se —
 godemo, pojemo z njimi na glas
 in rajamo, da se vse tresse.**

Trije svetniki so potovali

Ilustriral Župančič Joakim.

Bila so bridka vremena in trije svetniki so se odločili, da se premaknejo izpod planin na spodnjo stran. Nič niso oklevali, niti z brašnom se niso založili, niso poskrbeli za cule, vzdignili so se in se odpravili na pot taki, kakršni so bili: bosonogi in gologlavi. Tudi oblečeni so bili že bolj beraško in burja jih je mrazila pod letnimi haljami.

»Glej no, to imam na stara leta!« je vzdihnil sveti Janez. »Tako v miru sem živel, komaj za vsakoletno žegnanje me je cerkovnik malo pobrskal z metlo, zdaj pa na vrat na nos na spodnjo stran. To vama pravim, prav nič me ne veseli ta pot in ljudje tam spodaj tudi ne. Ne rečem, po romanjih radi hodijo, to sem že slišal, to je pa tudi vse. Zraven so pa babjeverni, da se Bog usmili!«

Sveti Jurij je nekoliko šepal in se je opiral na palico.

Držal se je strogo, ko takrat, ko je razbijal zmaja. Nemara mu tudi Janezovo besedovanje ni prijalo. Vendar je tudi on vzdihnil:

»Tisto z zmajem tam v davnih časih je bilo igrača, greš, vidiš in opraviš svoje. Tu je pa vse tako spolzko, kar primeš, se ti izmuzne iz rok. No, zdi se mi, da imam tam spodaj nekaj sorodnikov. Če ne bosta vedela, kam bi stopita z menoj.«

»Sit sem že vsega tega hrupa.« je menil sveti Martin. »Še kot vojak ga nisem mogel prenašati, zdaj pa sploh ne. Če se obrneš kam v hribe, kjer je mir, ne rečem dvakrat, da ne bi šel s tabo.«

»Kam v hribe?« je preudarjal sveti Jurij. »Kam pa drugam, kakor v hribe. Vsakovrstni ljudje hodijo po svetu, lahko bi jim bili drugod v napoto. E, nič prijetnega ni, potovati takole sredi zime. Bilo je vse drugače, ko smo hodili včasih s tovarišem Petrom in s Kristusom. Lepo vreme, bil si brez skrbi za prenočišče in za jedačo.«

Martin je zamahnil z roko.

»No, mi vojaki smo vsega vajeni. Seveda, zdaj sem že star. In slišal sem, da dandanes sploh ne hodijo več peš. Kakopa, marsikaj se je spremenilo.«

»Ko bi le take zime ne bilo!« je tožil sveti Janez.

Ostro je zavijalo čez bregove, kakor da so se zbudili vsi vetrovi, sneg je nanašalo od strani in ga sipalo v obraz. Bil je leden, rezal je v lice. Noge so se ves čas pogrezale v mehka tla in se pozibavale, pot je bila nerodna, zdaj zdaj je kateri zakrtilil z rokami, da ne bi padel. Bosih nog niso čutili. Prav po človeško so stiskali zobe in ječali.

»Če bi v kakem zavetju počakali čez noč?« je ugibal sveti Martin.

Gozd se jim je zdel redek, burja je šumela skozenj in otresala sneg z dreves. Stopali so drug za drugim in molčali. Preživeli so bili vrsto dobrih mirnih dni in zdaj je bilo vsega konec. Tiho so bredli po snegu. Veter se je

krohotal, drevje je šumelo po svoje, bila je pot, kakor si je niso nikoli prej predstavljali.

»Glejta no,« se je ustavil Martin, »kdo jo pa ubira tamle povprek?«

Zagledali so se skozi metež.

»To so ljudje, skrijmo se!« je uganil sveti Jurij.

»Mejači niso,« je golčal sveti Martin, »Drugih se pa ne ognem.«

Stopili so še nekaj korakov v temo visokih smrek in počakali. Po bregu je prišla truma ljudi, pet, šest otrok. Molče so bredli sneg, zdaj pa zdaj se je kateri ustavil in se ozrl na vse strani. Zadnji je stopal štirinajstleten fant s sekiro v roki. Včasih jo je položil na ramo, včasih se je opiral nanjo. Šli so počasi, dva izmed otrok sta bila majhna, komaj sta se vlekla skozi metež, vendar nista zinila besedice. Bili so ko sence, splazili so se mimo in se niso ozrli v temo.

Sveti Martin je stopil za njimi. Fant se je ozrl in ga ugledal.

»Kdo si?« je kriknil izmučeno in vzdignil sekiro. Nekaj časa je obupno gledal v tujca, nato se je od utrujenosti sesedel in se zrušil v sneg.

»Tudi mi gremo na spodnjo stran,« je dejal sveti Martin šepetaje. »Čemu se pa bojiš? Pojdi!«

Vzdignil ga je iz snega in potisnil v gaz. Otroci so se ozrli, povесili so glave in molče in sopeč nadaljevali pot. Svetnikom se je zdelo, da gredo prepočasi, pot se vleče in prej bo zagorel dan, kot bodo na oni strani.

»Pa bi nekoliko pomagali, kajne?« je zamrmral Martin. Pomignil je tovarišu Janezu in vzela sta vsak enega izmed malih v naročje, sveti Jurij je pa prijel tretjega za roko. Trije so šli prosto spredaj.

»Zdaj pa hitreje,« je dejal fant s sekiro. »Dobro vem za pot.«

»No, kar vodi, kaj bi govorili!«

Krenili so globlje v gozd in zdelo se jim je, da burja ni več tako mrzla in da sneg ne bije več s tako močjo naravnost v obraz. Tisti, ki je šel spredaj, je z veliko spretnostjo razgrinjal veje, odmikal jih je, da niso zadevali vanje, vodil jih je navkreber in navzdol. Od nekje daleč so pogledovale srne, gledale so začudeno, nato so se zbale in izginile. V črni temi zasneženih gozdov za njimi so tulili volcje. Včasih se je zbudila v goščavi črna ptica in sprhutala s šumom nad njimi. Čez vse pa je enolično šumela burja, odnehavala in se spet dramila. Potniki so pa šli, bredli po snegu in vse se jim je zdelo čisto preprosto, kakor da gredo na neko božjo pot daleč na spodnjo stran.

Zavili so v dolino. Tam spodaj je brlela samotna luč. Komaj so jo uzrli, so krenili v stran. Od daleč so čuli pokašljevanje. Na samotnem križišču je stal človek, cepetal je z nogami od mraza in nekaj brundal predse. Ognili so se ga in bredli kar povprek.

Potem so gazili spet navkreber v hribe. Tu in tam so tiho hušknili mimo samotnih kmetij. Stale so molčeče v debelem snegu, noben pes ni zalajal, nobeno okno se ni zasvetilo. Zdelo se jim je, da je vse prazno. Šli so mimo, niso čutili utrujenosti, bilo jim je, kakor da plavajo nad svetom in gredo nekam domov, kjer bo prijetno toplo in domače. Sredi gozdov so uzrli ognje. Temne postavbe so čepele kraj njih. Sveti Martin je nekoliko premišljal, nato je krenil naravnost čez greben.

»Dolina!« je zamrmral. Ugledali so več lučk, blede mežikajočih in skrivajočih se v metežu. Z olajšanjem so se spustili navzdol. Hiše so postajale gostejše. Ogibali so se jih in krenili čez potok, zavili na široko polje.

»Pravo Mrzlo polje!« je vzdihnil sveti Janez. »Lahko bi krenil tule čez hrib in se oglasil pri bratu Vod Benkom. Ampak zaradi družbe nočem. Kaj deš, Martin, kod bomo krenili?«

»Saj sta privolila, da pojmeta z mano!« je zasopel sveti Jurij.

Gazili so po polju in potem brezskrbno stopili na cesto. Sveti Jurij je sicer nekaj mrmral, Martin je pa dejal, da je njega dni že hodil tod in da ve, da ponoči ne bo nikogar. Mimogrede so se odkrili Materi božji v prvi vasi, spešili skozi gozd, prešli dolino in ubrali po tihem mostu čez vodo.

»Zdaj pa v breg!« se je oveselil sveti Jurij. »Kmalu bomo doma!«

Gazili so v celo in deček s sekiro je skoraj omagal. Gledal je obupno predse in povešal glavo. Sveti Jurij je stopil naprej in bredel pred vsemi. Šli so povprek po pobočju, sopli mimo zasaženih brez, lezli mimo nekaterih samotnih hiš in spet utonili v temni hosti.

Mala dva v naročjih sta zadremala. Zdaj sta se znova zbudila in zaploskala z rokami. To jih je udobrovoljilo in sveti Janez je menil:

»Visoko imaš sorodnike, Jurij, miru bo pa tu na pretek. Le od česa tod ljudje žive?«

»Niso sami kozarji,« se je obregnil Jurij in krepko meril snežno pot.

Zabredli so v mrežo lesenih plotov in od nekod se je oglasil lajež psov. Vodnik je nekoliko postal, kakor bi hotel po laježu uganiti pravo smer, nato je odločno stopil naravnost med hiše. Lajež psov je naraščal, nekje so se odprla vrata.

Krenili so naravnost k cerkovniku. Sveti Jurij je udaril s pestjo po vratih in koj je prišel nekdo odpirat. Pomel si je oči, ko je ugledal trumo ljudi, potem je prižgal leščerbo in ukazal v hišo.

Posedli so k peči in kakor so otroci začutili toploto, so povესili glave in zadremali. Cerkovnik je pogledoval otroke in tuje može, zdeli so se mu čudno znani, majal je z glavo in si ni upal vprašati.

Potem so prišli ljudje. Zrasli so sredi izbe bradati in močni, posedli so k peči in k mizi in prikimavali, ko so videli speče otroke. Vse je bilo ne navadno, vendar jasno in preprosto. To se razume, z gornje strani so prišli. E, kaj hočemo, huda zima je, zmrzal taka, da bo vse popokalo. No, kozjega mleka jim ne bo manjkalo, naj kar na peč zlezejo. Tudi cerkovnik se je udobrovoljil, prijel je otroke in drugega za drugim položil na peč.

»Le kam bi z vami?« se je popraskal.

»Ključ nam daj in cerkev odkleni,« je dejal sveti Jurij mehko.

»Cerkev odkleniti? To bi morali vprašati Mehkovega gospoda,« so oklevali možje.

»Gremo sami vprašati!« so dejali svetniki.

Ko se je cerkovnik čez nekaj časa domislil, da bo moral vendarle pogledati, kaj naj napravi, je stopil pred hišo in se začudil. Cerkev je bila razsvetljena, tam čez vas so pa šli štirje ljudje, spredaj trije popotniki, bosí in gologlavi so gazili v snegu, zadaj je stopal stari Mehkov gospod, roke je držal sklenjene in glavo povešeno.

»Ježš Marija!« je vzkliknil cerkovnik. »Saj se mi je zdelo že spočetka, da ne more biti nihče drugi!«

Prepoln čudne groze se je vrnil v hišo in ko je povedal, kaj je videl, so možje obsedeli, ozrli so se po spečih otrocih in umolkni. Nobeden ni vstal, molčali so in čakali do belega jutra, kakor bi molili.

Krista Hafner

Marjetica, hčerka Matjaževa

Ilustrirala Mara Kraljeva.

VII. Sinička, drobna ptička

Ves ta in še drugi dan je jahal, pa Hasan paše ni dohitel. Zvečer se je truden ustavil, da se odpočije in prenoči pod visoko, staro lipo.

Komaj se je ulegel in zatisnil oči, že ga je zdramilo drobno čivkanje. Kralj Matjaž je odprl oči in glej, prav nad njim, na najnižji veji je sedela drobna ptičica siničica in drobila: »Čiv, čiv, čiv.«

»Živ, živ, živ!« je odgovoril nazaj kralj Matjaž in se nasmehnil.

»Nič se ne smeji, kralj Matjaž!« je žgolela ptičica. »Kar urno zajahaj konja in hajdi na pot!«

»Oho,« se je zakrohotal kralj. »Kdo pa si ti, da si upaš ukazovati samemu kralju Matjažu?«

»Ali me ne poznaš? Sinica sem, ki vsako leto gnezdi na tvojem vrtu. Saj se me spominjaš?«

»Seveda se te. Na košati jablani blizu Marjetičine trate imaš svoje gnezdo. Vsako pomlad sva te z Marjetico obiskovala, ko si na jajčkih sedela, in sam sem te varoval, da si ti nihče ni upal razdreti gnezdeca, ko si valila mladi rod. Ali je tako, ptičica, siničica?«

»Je, kralj Matjaž, in hvaležna sem ti. Zato ne maram, da bi kdo tebi razdril gnezdece. Zdaj, kralj Matjaž, urno na konja in reši svojo deklico, kraljično Marjetico. Danes jo je uplenil kruti Turek in jo odpeljal s seboj

v sužnost. Bogme, da je tako, kralj Matjaž!«

Kakor bi trenil, je kralj skočil pokonci.

»Lažeš, sinica, to ni res. Kdo si upa ugrabiti hčerko kralju Matjažu?«

»Ne lažem,« je bila sinička užaljena.

Kralj pa je še dalje razsajal:

»Prazne babje čenče trosiš. Bog ve, kje si pobrala te mar-nje? Toda varuj se, ptičica, in ne skušaj se z menoj. Jaz imam puško risano.«

»Če lažem, kralj, mi vzemi glavo,« je gostolela ptičica. »Sama sem videla, ko jo je odpeljal hlapec Tomaž in se zavihtel z njo na konja.« Ptičica je poskočila kralju Matjažu prav na ramo, ga kljuvala s kljunčkom in hitela: »Le urno, le urno, kralj, se mudi, kruti Turek z Marjetico beži!«
Tedaj je kralj poskočil na konja in odvihral proti domu.

VIII. Sveta maša

Ko je kralj Matjaž odjahal v boj proti Turkom, je kraljica Alenčica ukazala grajskemu kaplanu, naj opravi sveto mašo za kralja Matjaža, da bi mu Bog dal zmago in bi se skoraj vrnil domov. Sama se je napotila s kraljično Marjetico v grajsko kapelo. Pred njima je šlo šest služabnic, za njima je stopalo osem spletičen, ki so nosile pavja peresa kraljici nad glavo. Vsi so se ustavili v kapeli in med sveto mašo so glasno molili za srečo svojega gospodarja in kralja.

Marjetica je klečala poleg svoje matere, kraljice Alenčice. Zagledala se je v oltar, pri katerem je maševal duhovnik v svileni mašni obleki, sklenila roke in pristržno molila:

»Ljubi Bogec, daj mojemu očetu zmago nad hudim Turkom, da se bo skoraj vrnil domov. Tako prazno je v hiši, ko njega ni. Bara pripoveduje lepe povesti, toda stara je že in rada zaspri sredi povesti, prav tam, kjer je najlepša. Meni pa je dolgčas tiho sedeti poleg nje in jo poslušati. Ožka pa je skobec in divji mož in hudi Turek in z njim lahko vedno divjam in kričim in mama ne sme biti huda. Tudi siničke v vrtu bi že zopet rada videla in veverico bi rada pozdravila in rožice bi rada zopet vonjala, ki tako lepo dišijo. Daj, Bogec, usliši me! Amen.«

Po sveti maši je kraljica Alenka odšla v grajski stolp in nihče ni smel do nje. Sedela je ob oknu in gledala skozi line, ali se že vidi meglica, sredi katere jaha njen mož, kralj Matjaž, zmagoslavno domov.

(Dalje.)

† Leopold Podlogar

Nova Štifta pri Ribnici

Malo je pokrajin pri nas, ki bi bile križem sveta bolj znane, kakor Ribniška dolina. Podjetni in premeteni Ribničan je znan ne le po Slovenskem, ampak po svoji »suhi robi« daleč po svetu, zlasti po Balkanu. Ribničan je znan po svoji značilni govorici in pravijo, da zna celo nemško po ribniško govoriti.

Neštevilno smešnic in zabavljic se oponaša dobrotoljnemu Ribničanu. Kar se je kdaj kje neumnega ali smešnega zgodilo, se podtika Ribničanu. Da bi bilo vse to pristna last Ribničanov, bi si ne upali med svet in bi ne bili povsod, kamor pridejo, zaradi svoje možatosti in poštenosti spoštovani.

O njihovi vernosti in bogoljubnosti pričajo obilne in lepe cerkve v Ribniški dolini. Veličastna, v romanskem slogu zidana cerkev sv. Štefana v Ribnici bi delala čast vsakemu mestu.

Leži dolina Ribniška
prostrana na široko,
v ozadju gora je strmà,
kipi v nebo visoko. (A. Hribar.)

Ta visoka gora je Velika gora, ki zapira ob južni in jugozapadni strani doline pot gorkim vetrovom, burjo pa zadržuje, da včasih nemilo brije in pleše po dolini. To pogorje je velike vrednosti za vso Ribniško dolino; daje obilo sena, stavbnega lesa in kuriva. V ravnino pošilja obilo potočičev in potokov, ki služijo pri kmetijstvu in obrtniji.

Ob jugozahodnem robu se imenuje Velika gora Bela stena, ki se povzpne do 1253 m višine. V tem delu so bajeslovni okameneli Svatje, dolga vrsta do 20 m visokih, golih in navpičnih skalnatih reber in sten. O njih sta znani dve pripovedki.

Po poroki sta se vračala ženin in nevesta s svati čez goro proti domu. Sonce je hudo pripekalo in žgalo. Nevesta je preklinjala vročino in sonce:

Pripodi črni se oblak,
zakrij to zlobno sonce v mrak!
Da vrgla božja roka
bi je z neba oboka.

Tudi ženin in svatje so godrnjali, le godec ne. Nejevoljen se obrne k nevesti in ji reče: »Da bi ti jezik odpadel, ker preklinjaš sonce.« V hipu je vsa družba na mestu okamenela, le godec je utekel božji kazni.

Druga nam pripoveduje postanek okamenelih svatov malo drugače.

Ribniški krošnjar je zahajal s svojim blagom na Hrvaško. V neki gostilni ob Kolpi, kjer je navadno prenočeval, se je seznanil z mlado gospodinjo, ki je imela grdega moža. Kmalu po poroki je našel kozavo bolezen, ki mu je spačila obraz. Krošnjar Janko je Lenki zaupno nasvetoval, naj svojega moža zastrupi in se kot vdova z njim poroči. Ko se je Janko vračal s Hrvaškega, se je oglasil v gostilni. Lenka je bila vdova, kozavi Gregor je počival že v zemlji. Hitro sta bila Janko in Lenka zgovorjena. Duhovniku v Ribnici je bilo prišlo na uho, na kakšen način je prišel razuzdani in razvpiti Janko do neveste. Ko sta prišla Janko in Lenka k ribniškemu župniku s prošnjo, naj ju okliče, je njima odrekel oklice in poroko. Doma je Janko nagovoril nekega malopridneža, da se je naredil bolnega in je zahteval sv. popotnico iz rok ribniškega župnika. Ko je ta prišel iz trga v samoto, ga je tam čakal Janko z nevesto in svati. Ustavil je duhovnika, nesočega presveto Rešnje Telo, in ukazal svatom, naj ga obstopijo. Z eno roko prime nevesto, z drugo cerkovnika in pravi: »Ker me nisi hotel prejšnji teden oklicati, me boš danes tukaj poročil, sicer ne prideš živ od tod.« Komaj je malopridnež to izgovoril, se je stresla zemlja. Ko se duhovnik od strahu zave, vidi pred seboj namesto svatov sive skale. (Carniolia 1841, 254.)

Ustno izročilo pripisuje te sive skale naravni nezgodi. Nad Veliko goro se je bil utrgal oblak. Vodovje je odtrgalo del gore in jo odneslo v dolino. Na kraju te vremenske nezgode so se prikazale sive skale, ki jih je prej pokrivala zemlja in gosto gozdičevje.

Najvišji vrh v Veliki gori je Veliki vrh (1140m). Severozahodno od njega je Ostri vrh (1120m).

Severozahodno od Ostrega vrha stoji na nizkem hribu lepa romarska cerkev Matere božje v nebo vzete, »Nova Štifta«, nekako v sredi med Ribnico in Sodražico. Tik nje stoji kapelica sv. Jožefa. Zraven je stanovanje oo. frančiškanov, ki nekaj let sem oskrbujejo to božjepotno cerkev in prenočišče za tuje romarje. Na holmcu je še ena kmetija poleg omenjenega zidovanja. Od Nove Štifte je najlepši razgled po Sodraški in Ribniški dolini in tudi po bližnjem Kočevskem. Na vzhodni strani pod holmom teče potoček Ravnodoljčica, Ravni ali Blatni potok, ki dela mejo med ribniško in sodraško župnijo.

Nova štifta kot naselje spada v sodraško župnijo in občino ter šteje 14 prebivalcev.

Do leta 1753 je spadala Sodražica pod ribniško župnijo. Nova Štifta je imela od tega časa svojega duhovnika, ki je bil kot ekspozit odvisen od sodraškega župnika. Od leta 1812. do leta 1833. pri tej cerkvi ni bilo duhovnika. Leta 1812 so gospodarili Francozi v deželi, ki so pobrali denar obeh bratovščin, Karmelske Matere Božje in sv. Monike. Obe bratovščini sta imeli vsak mesec svoje shode, ki so se zaključili s slovesno procesijo. Bratovščina sv. Monike ali črnega pasa je imela procesijo s presv. Rešnjim Telesom vsako zadnjo nedeljo v mesecu, bratovščina Karmelske Matere božje (ustan. 1715) pa vsako drugo nedeljo v mesecu, pri kateri so nosili podobo Matere božje. Tedanji duh časa, prepojen z janzenizmom, ki je bil božjim potem in romanju zelo nasproten, je bil kriv, da se po odhodu Francozov božja pot ni oživila. V tej dobi so se pogubila razna važna pisma, cerkvena obleka, srebrne in zlate posode, celo orgle. Cerkev sv. Jožefa je izgubila streho in vrata in tudi cerkev Matere božje je začela hirati. Vlada je poslala sodraškemu župniku celo ukaz, naj cerkev zapre za javno bogoslužje in s kapelico vred podere. Sodraški župnik je z izvršitvijo tega ukaza toliko časa odlašal, da je oblast na to pozabila. Da se je cerkev popravila in ohranila, je zasluga ribniškega dekana Valentina Prešerna (1819—1833), ribniškega graščaka Jožefa Rudeža (1829 — † 1846) in sodraškega župnika Mateja Kavčiča (1821—1850). Ti so pripravili sosesko in okoličane do tega, da so začeli z vnemo popravljati zanemarjeno in zapuščeno cerkev in s prošnjami dosegli pri ljubljanskem

Cerkev pri Novi Štifti

škofu Antonu Alojziju Wolfu, da jim je poslal po 21 letih zopet stalnega duhovnika. Vsi po vrsti so skrbeli za lepoto romarske cerkve in dostojno božjo službo.

Veliki shodi so se zopet oživili, kakor so bili v prejšnjih časih. Valvasor (VIII. 796) pripoveduje, da je prišlo v njegovem času o binkoštih k Novi štifti na tisoče ljudi. Od njega izvemo, da je l. 1684 bilo v tej cerkvi zvečer pred binkošti 25 mrličev in več zelo poškodovanih. Okoli 11. ure zvečer je nekdo, mogoče kak romar v polsnu zavpil: »Gori, gori!« Ljudstva v cerkvi se je polastil tak strah, da je v zmešnjavi drlo proti izhodom, ki so se kmalu zagozdili. Nesreča je bila neizogibna. Trije otroci so izginili baje brez sledu v tej zmešnjavi.

Shodi se še vrše. Prvi je velikonočni ponedeljek; drugi na nedeljo sv. Trojice, katerega se je udeleževalo posebno veliko Kočevarjev, ki niso imeli nobene svoje romarske cerkve Matere božje. Na praznik Marijinega Vnebovzvetja in Marijinega Rojstva pride veliko romarjev iz bližnjih in daljnih krajev Kranjske in Hrvaške.

Kar posebno povzdiguje to božjo pot, so sv. stopnice, ki so cerkvi na severni strani prizidane. Postavljene so bile l. 1780, kar pove napis, vsekan v kamnitno ploščo nad vrati sv. stopnic:

Viator : aDesto : ple : sCaLae :
 sanCtae
refUgII : VLa : sIt : tIbI, VIrgo
 MaIa.

Po naše bi se glasilo:

Popotnik, glej stopnice svete,
moli tu iz duše vnete.
Pribežališče na poti
Devica Marija bo ti!

Vrh stopnic je lep oltarček sv. Križa. Stopnice, v katere so vdlane svetinje, so iz belega marmora. Zid je obložen z lepim pisanim marmorom, vrhu tega so slike na presno. Sv. stopnice so prav za prav bile stopnice v spodnji Pilatovi hiši, katere je rosila kri razbičanega Odrešenika. Po bičanju ga je dal Pilat prepeljati po teh stopnicah na vzvišen prostor, od koder ga je pokazal Judom, da bi omečil njih srca. Judje so zahtevali njegovo smrt na križu. Peljali so ga po stopnicah na dvorišče in od tukaj obloženega s križem na Kalvarijo.

Te stopnice iz Pilatove hiše, katere je posvetil Odrešenik s svojimi nogami in svojo krvjo, je dala prepeljati cesarica sv. Helena v Rim l. 326. Papeži so rimskim romarjem, ki so molili na teh stopnicah, podeljevali odpustke. Od nekdanj so radi romali verniki v Rim, središče krščanstva, in premišljevali na teh stopnicah bridko trpljenje Gospodovo. Le redki so bili oni, ki so mogli obiskati v Rimu sv. stopnice. Na prošnjo vernikov so smeli postaviti sv. stopnice po vzorcu izvirnih stopnic na več krajih. Tudi te so bile obdarovane z odpustki. Nova štifta jih je dobila l. 1780. Take sv. stopnice so še pri sv. Joštu nad Kranjem (1751) in na Žalostni gori pri Mokronogu (1767).

Novo štifto je opeval Janez Volčič, duhovnik ljubljanske škofije, župnik v Šempetru pri Novem mestu, l. 1889 v knjigi »Življenje preblažene Device in Matere Marije in njenega prečistega ženina sv. Jožefa«. V tem spisu pove pisatelj, da so začeli graditi cerkev pri Novi štifti l. 1641 in jo dovršili l. 1671. Posebno so si prizadevali pri zidanju cerkve trije ribniški

graščaki: Janez Jakob Kizelj, Jurij Andrej Trilek († 1667) in Janez Friderik Trilek. Cerkev je blagoslovil 16. februarja 1671 ribniški župnik in naddijakon Ivan Ludovik Schönleben (1670—1676).

L. 1691 je izdal Janez Gregor Dolničar majhno knjižico, v kateri omenja med drugimi kranjskimi Marijinimi božjimi poti tudi Novo Štifo. »Na tem kraju je stala l. 1438 majhna Marijina cerkvice s čudodelno podobo. Ndaleč je prebival samotar, puščavnik, ki je hodil sem opravljat svoje molitve.« V tej cerkvici je razodela Marija v prikazni pobožnemu kmetu Matiju Furlanu iz Sušja, da želi novo cerkev. To so začeli zidati l. 1641 in jo imenovali »novo stavbo, novo ustanovo« (Neu-Stift), novum aedificium«. (Izvestja M. Dr. 1899, 132.) V cerkvi visi več zaobljubljenih slik. Najstarejša je iz l. 1650, ki nosi napis: »Jaz, Matija Porenta, vikarij v Črnomlju, 33 let star sem bil od Marije groznih bolečin rešen.« (»Danica« 1864, 95). Slika nam priča, da so ljudje že med zidavo cerkve pri Novi Štifi (1641—1671) z zaupanjem na tem kraju častili svojo nebeško mater Marijo.

Vekoslav Skuhala

URA

(Prizorček za tri deklice.)

Ura (*deklica z budilko v roki*):

Kdor na svetu me pogleda,
brž prav hitro se zaveda,
da sem ura, ura taka . . .

Deklíci (*ob vsaki strani „ure“*):

Tika-taka, tika-taka!

Desna deklica: Malokdo ima te rad, da veš!

Leva deklica: Radi mene vendar iti smeš!

Deklíci: Iti, kakor ura vsaka:

tika-taka, tika-taka! (*Gibi telesa levo, desno!*)

Ura: Zlasti zjutraj, ko iz sanj budim,
marsikomu se sovražnik zdim,
da ozmerja me kot spaka:

Deklíci: Tika-taka, tika-taka!

Desna deklica: Ko prisije sončni žar,

Leva deklica: ure že doni udar!

Deklíci: Rana ura, zlata vsaka,
tika-taka, tika-taka!

Ura: K delu in molitvi vabim té,
ki zakrknjeno jim ni srce,
saj ne znajo, kaj jih čaka.

Deklíci: Tika-taka, tika-taka!

Desna deklica: Zdaj še v soncu se izživlja dan,

Leva deklica: pa grozi že resno mrak teman!

Deklíci: Tu je jasa, tu pa mlaka,
tika-taka, tika-taka!

Ura: Ko sveta kolesje obstoji,
vsem oko se zadnjič zasolzi,
čaka sreča neenaka,
tega taka (*pahne levo deklico od sebe*),
tega taka (*objame desno deklico*)!

VRTČEVA POŠTA

Cenček piše sv. Miklavžu

»Mamica, mamica, ali vidiš novo številko ‚Vrtca‘? Danes sem jo dobil.«

»Ali je lepa, Cenček?«

»Pa še kako, mamica. Vidiš, tu je povest o starčku, ki jo očka tako rad bere, potem je pravljica o treh svetnikih, to bom bral jaz, ono o Marjetici in kralju Matjažu tudi, čeprav je Mojca rekla, da jo hoče ona prva prebrati. Pa uganke, veš, te imam posebno rad. V zadnjem ‚Vrtcu‘ pa sem na ovitku bral, da dobim pri upravi tega lista po znižani ceni spominsko knjigo ‚Moja mlada leta‘.«

»Kakšno knjigo?«

»Moja mlada leta‘. Sosedov Andrejček jo že ima. Pravi, da je nekaj posebnega, kaj takega še očka in mamica nista nikoli imela, kaj imela, še videla nista nikoli take knjige, ker take knjige doslej še sploh imeli nismo.«

»No, no, fantek, zdi se mi, da bi me rad malce potegnil.«

»Pa ne, mama, prav zares ne. Veš, v knjigo pridejo vsi spomini na moja mlada leta: kdaj sem bil rojen, ob kateri uri, kdo me je krstil, kako je tebi ime, mamici in očku in povsod je zraven prostor za slike. Pa še, kdaj sem se prvič nasmehnil, koliko sem tehtal pri rojstvi in potem vsak teden, koliko sem bil velik pri rojstvi, moje bolezní...«

»Ampak, saj ti vsega tega niči ne veš.«

»Pa veš ti, mamica. In očka ve. In bi vidva vse to opisala v knjigo. Vmes je še veliko praznih strani, da bi lahko opisala tudi ostale spomine na mojo mladost.«

»Ali tudi to, kolikokrat sem se nate jezila?«

»Oh, mamica, tega pa ni treba. Za to ni v knjigi nobene strani. Veš, od tistega dne, ko sem začel hoditi v šolo, bi pisal spomine jaz sam: Kako sem vstopil v šolo, o Miklavžu, o božiču, o izletih, o sv. birni, o prvem sv. obhajilu in nazadnje spomine na součence in kaj hočem postati. Pa je še posebna stran, kamor se bodo podpisali vsi moji součenci. Veš, in vse je tako lepo okrašeno s slikami in...«

»Hm, tako se mi zdi, Cenček, da bi ti to knjigo silno rad imel?«

»Pa še kako, mama. Saj mi jo boš kupila, kaj?«

»Kaj pa misliš, Cenček? Predraga je, kje pa imam jaz toliko denarja?«

»Kaj pa Miklavž, mamica? Ali misliš, da bi mi jo Miklavž prinesel?«

»Morda, če boš priden in ga boš lepo prosil zanjo.«

»Kaj praviš, mamica, če bi mu pisal pismo?«

»Kar daj.«

»Oh, mamica, takoj zdajle mu bom pisal. Napisal mu bom, da sem priden, da vsak večer molim, da bi rad imel knjigo, tudi piškote in fige, ampak teh morda letos ni, zato naj mi na vsak način prinese knjigo ‚Moja mlada leta‘. Napisal mu bom, naj gre v upravo ‚Vrtca‘ v Kopitarjevo ulico št. 2, tam naj pove, da sem naročnik ‚Vrtca‘, pa bo dobil knjigo po znižani ceni. Ali bo Miklavž s tem zadovoljen?«

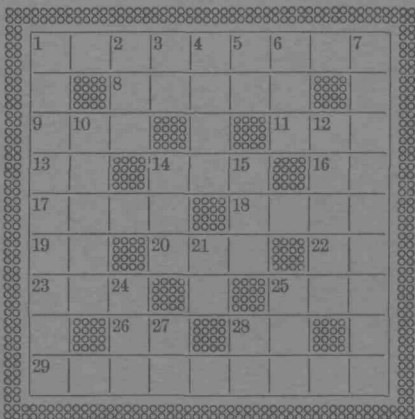
»Seveda bo. Vsakdo rad po znižani ceni kupi, pa gotovo tudi sv. Miklavž. Posebno sedaj pred svojim godom, ko mora toliko stvari nakupiti, da lahko obdari vse pridne otroke, ki molijo k njemu.«

»Takoj mu napišem. Mamica, lepo prosim, daj mi papir in ovitek. Lepo bom pisal in gotovo mi bo prinesel knjigo ‚Moja mlada leta‘. Ali se že veselim nanjo, juul!«

ZANKE IN NASTAVE ZA ODPRTE GLAVE

1.

Križanka (A. S.)

Vodoravno: 1 znana, šaljiva oseba iz knjige Družbe sv. Mohorja, 8 znamenit fizik, 9 žensko ime, tudi malo-azijska gora, 11 kraj pri Šmarju, 13 časovna členica, 14 zver, 16 kazalni zaimek, 17 vrstilni števnik, 18 moško ime, 19 kratica pri poštini uradih, 20 prvo orožje, 22 veznik, 23 okrajšano moško ime, 25 velednik glagola piti, zamenjaj zadnji črki, 26 staroslovska pijača, 28 ploskovna mera, 29 vrsta rasilin.

Navpično: 1 geometrijski lik, 2 prva žena, 3 oblika pomožnega glagola, 4 čebelnjaki, 5 medmet, 6 osebni zaimek, 7 kraj za umivanje, 10 nedoločni števnik, 12 starorimska veža, 14 vodna žival, 15 kratica za športni klub v Ljubljani, 21 osebni zaimek, 24 pletena posoda, 25 predlog, 27 nota, 28 žensko ime 2. skl. množine.

2.

Posetnica (I. L.)

FR. I. ZAJEC
in
TIRAN sen.

Kdo sta ta dva možaka iz sv. evangelija?

3.

Premikalnica (A. S.)

Premakni besede na levo in desno tako, da dobiš v navpični vrsti črk imeni dveh zveri.

R I L E C
S I V E C
S O V I Č

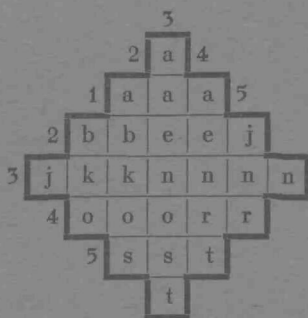
4.

Kaj je to?

Prvo nota a,
drugo je vprašaj;
združi zdaj oba:
tukaj je strežaj!

5.

Čarobni lik (A. S.)

- 1 . . . zgoten
- 2 . . . sodeželan
- 3 . . . orožje
- 4 . . . gora na Notranjskem
- 5 . . . del spovedi

Navpično in vodoravno so iste besede.

Rešitve je poslati do 15. decembra na uredništvo »Vrteca«, Ljubljana, Ulica 3. maja št. 10.
— Deset izžrebanih reševalcev dobi nagrade.